

Medrwn Môn

Eich cyngor gwirfoddol sirol lleol

1. Dechrau

1.9 Sefydliadau Elusennol Corfforedig

Cyflwyniad

Mae'r Sefydliad Elusennol Corfforedig (CIO [*Charitable Incorporated Organisation*] o hyn ymlaen) yn ffurf gyfreithiol sydd wedi'i dylunio'n benodol ar gyfer elusennau.

Amlinellir prif nodweddion CIO yn un o'n taflenni gwybodaeth eraill, [Dewis strwythurau cyfreithiol](#), y dylech ei darllen os ydych am gymharu'r prif fathau o strwythur cyfreithiol sydd ar gael i fudiadau gwirfoddol.

Bydd y daflen wybodaeth hon yn cynnig arweiniad manylach ar CIO, gan gynnwys y gwahaniaethau rhwng dau fodel CIO y gellir eu defnyddio, manteision ac anfanteision y strwythur hwn, a sut y gallwch wneid cais i gofrestru CIO os penderfynwch mai hwn yw'r strwythur gorau i'ch mudiad.

Cefndir

Am amser hir bu'n rhaid i elusennau cofrestredig gofrestru nid yn unig â'r Comisiwn Elusennau, ond hefyd â Thŷ'r Cwmnïau fel cwmni cyfyngedig drwy warant os oeddynt yn dymuno elwa o statws elusennol a chyfyngu ar atebolrwydd eu hymddiriedolwyr a'u haelodau.

Cyflwynodd Deddf Elusennau 2006 y fframwaith statudol ar gyfer CIO, ond bu dipyn o oedi gan olygu nad oedd CIO ar gael tan fis Rhagfyr 2012. Diben CIO yw darparu manteision corffori ar gyfer elusennau cofrestredig, ond gyda fframwaith cyfreithiol symlach a reoleiddir gan y Comisiwn Elusennau yn unig.

Felly beth yw CIO?

Dyma rai o brif nodweddion CIO:

- mae'n ffurf gorfforedig o elusen nad yw'n gwmni
- rhaid iddo gofrestru gyda'r Comisiwn Elusennau yn unig ac nid Tŷ'r Cwmnïau
- mae'n cael ei greu dim ond ar ôl iddo gael ei gofrestru gan y Comisiwn Elusennau
- gall ymrwymo i gontractau yn ei rinwedd ei hun, ac fel rheol bydd gan ei ymddiriedolwyr atebolrwydd cyfyngedig neu ddim atebolrwydd dros ddyledion y CIO.

Cyflwyno'r ffurf yn raddol

Pan oedd CIO ar gael am y tro cyntaf, fe'i cyflwynwyd yn raddol pan nad oedd y Comisiwn Elusennau ond yn derbyn ceisiadau i gofrestru CIO gan fathau penodol o fudiadau ar adegau penodol. Roedd y cyfnod hwnnw o gyflwyno'r strwythur yn raddol ar waith rhwng mis Rhagfyr 2012 a mis Ionawr 2014, pan oedd elusennau newydd sbon a mudiadau anghorfforedig a oedd eisoes yn bodoli yn gallu ymgeisio i gofrestru fel CIO.

Nid oes dyddiad wedi'i gadarnhau eto ar gyfer pryd y bydd mudiadau corfforedig sydd eisoes yn bodoli yn gallu ymgeisio i drosi i CIO gan fod angen i'r Swyddfa Cymdeithas Sifil greu rheoliadau pellach yn gyntaf.

Dau fodel

Mae dau fodel ar gael ar gyfer y CIO:

1. model sylfaen ar gyfer elusennau lle'r unig aelodau pleidleisio yw ymddiriedolwyr yr elusen; a
2. model cyswllt ar gyfer elusennau sydd ag aelodaeth ehangach, gan gynnwys aelodau pleidleisio heblaw am yr ymddiriedolwyr.

Yn ymarferol bydd CIO sy'n defnyddio model 'sylfaen' yn debyg i ymddiriedolaeth elusennol gorfforedig, wedi'i redeg gan grŵp bach o bobl (ymddiriedolwyr yr elusen) sy'n gwneud yr holl benderfyniadau allweddol. Gellir penodi ymddiriedolwyr am gyfnod digyfngiad a byddant mae'n debyg yn penodi ymddiriedolwyr newydd i'r elusen.

Bydd gan CIO sy'n defnyddio model 'cyswllt' aelodaeth bleidleisio ehangach sy'n gwneud penderfyniadau penodol (megis diwygio'r cyfansoddiad), fel arfer yn penodi rhai neu bob un o ymddiriedolwyr yr elusen (a fydd yn gwasanaethu am gyfnodau penodol), a gallant ymhel â gwaith y CIO.

Nid oes dau strwythur CIO gwahanol. Gallai CIO gyda model 'sylfaen' newid i fodel 'cyswllt' os yw am gael aelodaeth bleidleisio ehangach: gallai hyn ddigwydd hefyd y ffordd arall, ond byddai aelodau nad ydynt yn ymddiriedolwyr wedyn yn rhoi'r gorau i'w haelodaeth. Byddai angen i'r Comisiwn Elusennau gymeradwyo rhai o'r newidiadau.

Mae cyfansoddiadau enghreifftiol ar gyfer modelau sylfaen a chyswllt ar gael [ar wefan y Comisiwn Elusennau](#).

Beth yw'r manteision?

Dyma brif fanteision cofrestru fel CIO:

- Gan ei fod yn strwythur corfforedig, bydd y mudiad yn bodoli fel endid cyfreithiol ynddo'i hun ar wahân i fwrdd yr ymddiriedolwyr. Golyga hyn y gall ymrwymo i

gontractau a dal eiddo yn enw'r mudiad, yn hytrach nag yn enw ymddiriedolwyr penodol.

- Mae'r ymddiriedolwyr yn elwa o ddiogelwch atebolrwydd cyfyngedig, a bwrw eu bod wedi gweithredu'n briodol. I gael gwybod mwy am atebolrwydd cyfyngedig, darllenwch un arall o'n taflenni gwybodaeth o'r enw [Atebolrwydd llywodraethwyr ac aelodau corff llywodraethu](#).
- Dim ond â'r Comisiwn Elusennau y mae gofyn i CIO gofrestru ac nid yw'n cael ei reoleiddio gan Dŷ'r Cwmnïau fel y mae cwmnïau elusennol, gan felly osgoi cofrestru ddwywaith a'r ymrwymïadau a ddaw gyda hynny. Dylai hyn sicrhau prosesau gweinyddu symlach.
- Does dim trothwy cofrestru isaf wrth ymgeisio i gofrestru fel CIO, fel y ceir wrth geisio cofrestru elusen (fel arfer mae gofyn i elusennau ddangos bob eu hincwm blynyddol yn £5,000 neu fwy wrth gyflwyno cais i gofrestru â'r Comisiwn Elusennau). Felly, mae CIO yn cael rhif elusen gofrestredig cyn gynted ag y mae wedi'i greu, a all fod o gymorth i roi hyder i'r cyhoedd neu ddarpar gyllidwyr fod yr elusen yn cael ei rheoleiddio'n briodol.
- Ni chodir tâl am ffeilio dogfennau gyda'r Comisiwn Elusennau fel y gwneir pan fo raid i gwmnïau elusennol ffeilio dogfennau gyda Thŷ'r Cwmnïau.
- Gellir breinio unrhyw waddol parhaol a ddelir gan elusen anghorfforedig yn y CIO. Gellir gwneud hyn drwy ddatganiad breinio syml.

A'r anfanteision?

Dyma brif anfanteision y strwythur hwn:

- Bydd cofrestru CIO â'r Comisiwn Elusennau yn cymryd mwy o amser na chofrestru cwmni elusennol â Thŷ'r Cwmnïau drwy ei wasanaeth cofrestru ar yr un diwrnod. Gallai hyn olygu fydd mudiadau sydd angen sefydlu'n gyflym (er enghraifft, apêl sydd wedi'i chreu mewn ymateb i argyfwng) ddim yn gallu cofrestru fel CIO.
- Ni all elusennau a esgusodir gofrestru fel CIO, gan fod rhaid i bob CIO gofrestru â'r Comisiwn Elusennau. Gallwch gael mwy o wybodaeth ynghylch beth yw elusen a esgusodir ar [wefan y Comisiwn Elusennau](#)
- Fel y pwynt uchod, os yw mudiad wedi cofrestru fel CIO bydd yn dod yn elusen gofrestredig yn awtomatig. Felly, os yw'r CIO yn peidio â bod yn elusennol (h.y. os nad yw ei ddibenion bellach yn bodloni prawf budd cyhoeddus y Comisiwn Elusennau) bydd y mudiad yn darford. Mae hyn yn wahanol i strwythurau cyfreithiol eraill megis cwmnïau cyfyngedig drwy warant a chymdeithasau anghorfforedig, a all barhau mewn bodolaeth gyda rhai diwygiadau gweithredol os nad ydynt bellach yn dymuno parhau'n fudiad elusennol.
- Tra bydd rhai yn meddwl ei bod yn fuddiol gallu cofrestru â'r Comisiwn Elusennau cyn gynted ag y mae'r mudiad wedi'i sefydlu (gan nad oes trothwy ariannol i gofrestru), bydd eraill yn teimlo bod y buddion hynny yn cael eu trechu gan y gofynion gweinyddol cyfredol a geir ar ôl cofrestru, yn enwedig os yw'r mudiad yn un bach.
- Er y gall CIO gofrestru morgais ar dir yn y Gofrestrfa Tir, nid yw'r Comisiwn Elusennau yn cadw cofrestr chwiliadwy o daliadau fel y gwna Tŷ'r Cwmnïau, felly

ni chedwir cofrestr o unrhyw ddyledebau a roddir gan CIO. Mae banciau'n aml yn gofyn am y mathau hyn o sicrwydd wrth fenthyg i fudiad, felly gallai diffyg cofrestr o'r fath ei gwneud yn anos i CIO gael mynediad at rai gwasanaethau benthyg.

- Mae strwythur CIO yn weddol newydd felly efallai y bydd rhai benthygwyr neu gyllidwyr yn anghyfarwydd ag ef.

A yw'r CIO yn addas i chi?

Mae'r Comisiwn Elusennau wedi datgan ei fod yn credu bod y CIO yn addas i'r mwyafrif o fudiadau bach a chanolig sy'n cyflogi staff a/neu'n ymrwymo i gontractau.

Os yw'n debygol y bydd eich elusen yn dymuno cyhoeddi dyledebau, efallai fod cwmni cyfyngedig drwy warant yn fwy addas i chi. Ac er bod sefydlu a rhedeg CIO yn symlach (mewn egwyddor o leiaf) na sefydlu cwmni elusennol, ni fydd mor syml â rhedeg cymdeithas anghorfforedig neu ymddiriedolaeth elusennol, felly gallai un o'r strwythurau hyn fod yn fwy addas i chi (ond byddant yn cynnig llai o ddiogelwch).

Yn y pen draw bydd angen i chi ystyried y gwahanol strwythurau cyfreithiol sydd ar gael ac asesu pa un fyddai'n gweddu i'ch anghenion orau. Mae gwybodaeth bellach am y gwahanol strwythurau cyfreithiol sydd ar gael yn un o'n taflenni gwybodaeth eraill, [Dewis strwythurau cyfreithiol](#), yn ogystal ag arweiniad y Comisiwn Elusennau ar y [strwythurau sydd ar gael i elusennau eu defnyddio](#).

Cofrestru fel CIO

Os penderfynwch, ar ôl darllen y wybodaeth uchod a'r dogfennau a grybwyllir, mai'r CIO yw'r strwythur cywir i'ch mudiad, bydd angen i chi ddechrau'r broses gofrestru CIO â'r Comisiwn Elusennau.

Gallwch wneud hynny drwy ddilyn [proses gofrestru arlein y Comisiwn Elusennau](#). Bydd angen i chi hefyd greu cyfansoddiad ar gyfer eich CIO, gan ddewis rhwng model sylfaen a model cyswllt. Gallwch ddefnyddio'r cyfansoddiadau enghreifftiol am ddim sydd wedi'u crybwyll uchod ac sydd [ar gael gan y Comisiwn Elusennau](#).

Nid yw Deddf Elusennau 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i chi ddefnyddio geiriad penodol yn eich cyfansoddiad, ond mae'r geiriad yng nghyfansoddiadau enghreifftiol y Comisiwn wedi'i ddewis yn ofalus a'i arwain gan arbenigwyr yn y sector elusennol felly mae'n debygol y bydd y broses gofrestru yn gynt os defnyddiwch un ohonynt.

Rhedeg CIO

Fel gyda bron pob strwythur cyfreithiol, mae gofynion amrywiol yn eu lle ar gyfer rhedeg CIO.

Rhaid i CIO anfon ei gyfrifon a'i adroddiad blynyddol i'r Comisiwn Elusennau cyn pen 10 mis o ddiwedd ei flwyddyn ariannol, ni waeth beth yw lefel ei incwm. Rhaid anfon y ddau i'r Comisiwn yn electronig, yn hytrach na thrwy'r post.

Caiff CIO sydd ag incwm blynyddol crynswth o £250,000 neu lai ddewis i baratoi talebau a chyfrifon taliadau, ond rhaid i CIO sydd ag incwm blynyddol crynswth dros £250,000 baratoi cyfrifon croniadau. Does dim byd yn atal CIO sydd ag incwm blynyddol crynswth llai na £250,000 rhag paratoi cyfrifon croniadau os mynna gwneud hynny, neu os yw cyllidwr neu fenthyciwr yn gofyn iddo baratoi cyfrifon croniadau.

Gall unrhyw un dros 16 oed fod yn ymddiriedolwr CIO heblaw unrhyw un sydd:

- â cholffarn heb ei ddarfod am drosedd sy'n cynnwys twyll neu anonestrwydd,
- yn fethdalwr heb ei ryddhau,
- wedi cael ei ddiswyddo o swydd ymddiriedolwr elusen gan lys neu'r Comisiwn Elusennau,
- o dan orchymyn anghymhwysu dan Ddeddf Anghymwysu Cyfarwyddwyr Cwmnïau 1986.

Gall CIO hefyd gael un neu ragor o gyrff corfforaethol fel ymddiriedolwr(wyr). Mae'n ofynnol i CIO gadw cofrestr ymddiriedolwyr, sydd ar gael ar gyfer archwiliad cyhoeddus, yn ogystal â chofrestr aelodau.

Cyngor pellach

Y Comisiwn Elusennau ar gyfer Cymru a Lloegr

Ffôn: 0845 300 0218

- [Mathau o elusennau: sut i ddewis strwythur \(CC22a\)](#)
- [Dogfennau llywodraethol enghreifftiol](#)
- [Sut i gofrestru eich elusen \(CC21b\)](#)
- [Newid strwythur eich elusen](#)

<https://www.gov.uk/government/organisations/charity-commission>

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Ffôn: 0800 2888 329

- [Dewis strwythurau cyfreithiol](#)
- [Atebolwydd llywodraethwyr ac aelodau corff llywodraethu](#)

www.wcva.org.uk

Am rhagor o wybodaeth cysylltwch â

Medrwn Môn

Neuadd y Dref, Sgwâr Bulkeley, Llangefni, Sir Ynys Môn, LL77 7LR

Elusen Gofrestredig: 1088828

Ffôn: 01248 724944

post@medrwnmon.org

Ffacs: 01248 750149

www.medrwnmon.org

Cynhyrchwyd gan CGGC, Cynghorau Gwirfoddol Sirol a Chanolfannau Gwirfoddoli

Wedi ei ddiweddarau: 11/01/2017

WcVA
CgGC

Ffôn: 0300 111 0124
www.wcva.cymru